

Advies over het reglement ‘Subsidies voor projecten digitaal cultureel erfgoed’

Inleiding

De SARC-Sectorraad Kunsten en Erfgoed wordt op 13 juni 2018 door het Departement Cultuur, Jeugd en Media om advies gevraagd over het reglement ‘Subsidies voor projecten digitaal cultureel erfgoed’.

Vlaams minister voor Cultuur Sven Gatz legde in de beleidsnota Cultuur 2014-2019 een prioriteit op e-cultuur en digitalisering als een integraal onderdeel van de brede culturele praktijk. Ook in de strategische visienota cultureel erfgoed, werd de cultureel-erfgoedwerking in het digitale tijdperk als één van de actuele uitdagingen opgenomen. Onlangs werd ook de visienota ‘Een Vlaams cultuurbeleid in het digitale tijdperk’ goedgekeurd. Momenteel wordt volop werk gemaakt van de implementatie van deze laatste nota.

Met een projectoproep rond digitale cultuur bij collectiebeherende cultureel-erfgoedorganisaties wil men in 2018 een inhaalbeweging realiseren die bovendien acties onderneemt binnen de implementatie van de visienota. Het reglement sluit aan bij de prioriteiten in de visienota:

- het wegwerken van achterstanden op het vlak van collectieregistratie;
- kwaliteitsvolle en duurzame resultaten bereiken voor alle projecten die ondersteund worden via dit reglement;
- het ontwikkelen van goede voorbeelden in functie van het innovatief gebruik van open data, ter inspiratie van de cultureel-erfgoedsector.

Om voldoende diversiteit aan projecten mogelijk te maken wordt een getrappt systeem van enerzijds ‘verdiepingsprojecten’ en anderzijds ‘instaprojecten’ voorzien, zodat zowel organisaties met veel ervaring in digitaal werken, als zij die er relatief nieuw in zijn, via dit reglement een inhaalbeweging kunnen realiseren. Er is een beperkte planlast en een afgebakende doelgroep op basis van significante bedragen. Trajecten kunnen 1 tot 2 jaar duren.

Het doel is ook een duidelijke vooruitgang te boeken qua expertise-opbouw in functie van de inzet van digitale technologie binnen de sector.

Dit nieuwe reglement zou uiterlijk op 3 juli 2018 worden gelanceerd.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed bespreekt het reglement op zijn vergadering van 26 juni 2018.

Advies

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed neemt kennis van het reglement en vindt het een goede zaak dat er een reglement komt via de dynamische ruimte dat alvast een impuls geeft om digitale achterstanden in de erfgoedsector weg te werken en dat hiermee een inzet beoogd wordt om de visienota digitale cultuur te beginnen uitrollen.

Aansluitend daarbij meent de Sectorraad wel dat de vlag de lading niet helemaal dekt. Hij formuleert volgende fundamentele en punctuele bedenkingen.

1. Pragmatisch antwoord op bekende noden

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed leest in de nota die bij het reglement is gevoegd volgende doelstellingen:

Via dit reglement wordt ingezet op:

- 1. het gericht wegwerken van achterstanden op het vlak van collectieregistratie;*
- 2. het inzetten van de collectiedata als open data;*
- 3. het reflecteren hoe deze acties passen binnen de bredere visie van de organisatie(s) op het gebruik van digitale technologie in het beheren en zichtbaar maken van de collectie en de collectiedata.*

De eerste doelstelling is prioritair en dient voor alle ingediende projecten de voornaamste doelstelling te zijn. De tweede en derde doelstelling zijn enkel haalbaar voor organisaties die al meer ervaring hebben in een digitale collectiewerking en worden dan ook verwacht in de 'verdiepingsprojecten'.

Dit reglement wil goede praktijken voor de cultureel-erfgoedsector stimuleren die de doelstelling van de visienota 'Een Vlaams cultuurbeleid in het digitale tijdperk' beklemtonen en de implementatie ervan helpen realiseren.

Met andere woorden: het reglement vertrekt vanuit reeds langer bekende bestaande en opgestapelde noden tot collectieregistratie en wil die prioritair op orde zetten.

Het kan uiteraard een keuze zijn om te vertrekken vanuit de noden in de sector, en daar is ook wel draagvlak voor. Er zijn echter wel vragen bij de opzet ervan en de uitwerking:

- In de Conceptnota 'Naar een duurzame cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen¹' werd voor de kwantitatieve doelstelling van het wegwerken van achterstanden een impulsbeleid voorzien: '(1.5) Een inhaalbeweging in de digitalisering van analoge erfgoedcontent is ook aan de orde. (p.

¹ Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel, Conceptnota 'Naar een duurzame cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen', maart 2016.

http://www.kunstenenerfgoed.be/sites/default/files/uploads/160325_Conceptnota_erfgoed_Vlareg_2.pdf.

51); 'tijdelijke impulslijnen, conform beleidsprioriteiten, met oog op inhaalbewegingen (zie o.a. 1.5.); (p. 68)'. In dit reglement wordt dit echter gekoppeld aan een 'instaproject'.

- Instellingen die al verder staan en dus in een verdiepingstraject kunnen stappen, kampen echter ook met achterstanden. Voor een verdiepingsproject, waarbij de drie doelstellingen moeten vervuld worden (kwalitatief reflectief traject), zal de impact van het wegwerken van achterstanden (kwantitatief) voor een organisatie eerder beperkt zijn.
- Net voor de instaprojecten is het beter prioritair in te zetten op de derde doelstelling, namelijk visievorming. Hier wordt een 'oude' logica opgelegd ('registreren voorop').
- Welke criteria bepalen wie 'relatief onervaren' (instaproject) en 'meer ervaren' (verdiepingsproject) is? Is het voor een onervaren organisatie toegestaan om deel te nemen aan een projectgroep met één of meer ervaren organisaties? Hoe wordt het ervaringsniveau van een projectgroep met een (eventuele?) mix van ervaren en onervaren organisaties ingeschat? Of zal dit worden uitgesplitst?

Het achteruitschuiven van het aspect visievorming voor 'instaprojecten' alsook het projectmatige karakter van het reglement geven te vrezen voor daadwerkelijke inzet op duurzame digitalisering. Om de resultaten van een dergelijk project duurzaam in de reguliere werking van een organisatie te verankeren, zal – ook – een verhoging nodig zijn van de structurele werkingsmiddelen voor de basistaken. De vorming van een 'collegagroep' lost dit niet op.

Zo leiden nieuwe projecten rond bv. het *harvesten*, *preserveren* of *ontsluiten* van *digital born* archieven of collecties, na afloop van het project meestal tot een verbreding van de basistaken van de collectiebeherende instelling. Een projectmatige aanpak alleen kan de resultaten niet duurzaam in de organisatie en het veld verankeren.

Het reglement leest als een tegemoetkoming aan lang geuite verzuchtingen vanuit de collectiebeherende organisaties in het erfgoedveld. Dat kan een valabele keuze zijn. Maar indien dit de zoals in de visienota voorziene subsidielijn voor het wegwerken van achterstanden voor collectiebeherende instellingen is, dan zaaien de bijkomende zaken zoals de opsplitsing tussen instap- en verdiepingsprojecten en de brede focus op 'cultureel erfgoed' uit de titel veel verwarring.

Daarnaast vindt de Sectorraad Kunsten en Erfgoed de inzet op digitalisering dermate belangrijk, dat er zeker ook uitzicht zou moeten zijn op structurele verankering voor de organisaties via structurele in plaats van projectmatige middelen.

2. Strikte afbakening van de doelgroep

Het reglement selecteert een specifiek afgebakende doelgroep op een institutionele basis (type instellingen en niveau indeling).

Het kan uiteraard een keuze zijn om achterstanden weg te werken in (een afgebakende deel-doelgroep van de cultureel-erfgoedsector, m.n.:) collectiebeherende cultureelerfgoedorganisaties die erkend zijn op regionaal en landelijk niveau. Dat is een beleidsmatige keuze of prioriteit die gegeven wordt.

De titel van het reglement schept echter de verwachting dat er erfgoedbreed ('cultureel erfgoed') projecten kunnen ingediend worden, terwijl er echter geen toegang tot dit reglement is voor andere

actoren of types van (erfgoed)organisaties zoals dienstverlenende organisaties (bv. erfgoedcellen, landelijke expertisecentra, organisaties volkscultuur, samenwerkingsverbanden, e.d.m.; m.u.v. de Vlaamse Erfgoedbibliotheek).

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vraagt zich daarenboven af waarom de titel het over digitaal 'cultureel erfgoed' heeft, als er vervolgens een uitgesproken focus op 'collecties' wordt gelegd. De titel digitaal 'cultureel erfgoed' zou potentieel veel ruimer kunnen strekken en ook heel andere types projecten kunnen inhouden dan collectieregistratie. Bv:

- Wat met andere types digitale cultureel-erfgoedwerking?
- Wat met collecties die in de samenleving verzameld en beheerd worden? Waarom zouden dienstverlenende organisaties daar geen project mogen rond indienen?
- Waarom enkel regionale en landelijke erkende collectiebeherende werkingen? Topstukken bv. zijn soms ook te vinden in lokale collecties? Is digitalisering daarvan niet even pertinent?

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vraagt omstandiger te argumenteren waarom er een focus op bepaalde types van organisatie wordt gelegd.

Indien de keuze voor de focus blijft zoals nu beschreven staat, is het wenselijk dit in de titel van het reglement reeds helder te maken, bv. reglement inhaalbeweging digitale collectieregistratie i.h.k.v. collectiebeherende organisaties. Dat zou voorkomen dat andere verwachtingen geschapen worden, zowel naar andere types organisaties als naar andere types projecten digitaal erfgoed. Er is immers geen toegang tot dit reglement voor andere actoren of types (erfgoed)organisaties.

3. Beoordeling en subsidiëringsvoorwaarden

Er zijn nog een aantal onduidelijkheden met betrekking tot de subsidiëringsvoorwaarden en de beoordeling.

Wat betreft de jury van experts vraagt de Sectorraad Kunsten en Erfgoed zich af:

- of en hoe zij vergoed worden, ook voor de 'intensieve opvolging';
- wat hun statuut is;
- hoe de uiteindelijke beslissing concreet tot stand komt (cf. 'aanbevelingen voor de administratie');
- of en zo ja door wie er toezicht of procesmatige opvolging is; bv. door de Adviescommissie Cultureel Erfgoed.

Wat betreft de op te richten collegagroep vraagt de Sectorraad Kunsten en Erfgoed zich af:

- wat het statuut zal zijn van de collegagroep;
- wie bepaalt welke organisaties deel uitmaken van de collegagroep;
- of diens adviezen bindend zullen zijn;
- wat de relatie is met de autonomie van de projecthouder en met de eigen bestuursstructuren van de projecthouder;

- wat de relatie is met de jury van experts, die ook bij de eerste en tweede evaluatie een inschatting van de vorderingen maken en aanbevelingen formuleren;
- hoe wordt bepaald voor welke acties er middelen worden ingezet (cf. 'binnen CJM middelen te voorzien op basis waarvan de collegagroep eigen acties kan ontwikkelen') en hoe dat verder wordt verantwoord en gecontroleerd.

Wat betreft de ontvankelijkheidsvoorwaarde rond 'samenwerking' (art. 2):

- wat is de definitie van samenwerking? Is dat dezelfde als uit het Cultureelerfgoeddecreet?

Wat betreft de erfgoedconsulenten binnen het Departement CJM:

- wie zijn de erfgoedconsulenten binnen CJM, wat is hun taak, waarvoor kunnen die worden ingezet?
- wie legt de noden en prioriteiten vast?
- dienen de organisaties hiervoor een vergoeding te betalen?
- bestaat er al een procedure voor de coaching?

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed meent het reglement onvoldragen is en dat antwoord op enkele belangrijke vragen moet geformuleerd worden.

4. Punctuele opmerkingen

4.1 De tweede doelstelling van het reglement (art. 5) betreft 'het inzetten van de collectiedata als open data'. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vindt deze doelstelling wat te beperkend geformuleerd. Digitalisering van analoge collecties, automatisering van preservatie of ontsluiting, *ingest* van *digital born* erfgoed al dan niet op obsoleete dragers zou ook binnen deze projectlijn moeten kunnen vallen. Daarnaast vraagt hij zich af hoe het principe van 'open data' te rijmen valt met huidige stringente privacy-wetgeving?

4.2 De Sectorraad Kunsten en Erfgoed wenst te benadrukken dat de planlast voor organisaties die via dit reglement een project willen indienen, tot een minimum beperkt moet blijven.

Namens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed,

Herman Baeten, voorzitter

Jorijn Neyrinck, ondervoorzitter

Hanne Schuermans, secretaris